

Høringsnotat

Endringer i rettsgebyrloven (innføring av gebyr for skifteattest, uskifteattest og fullmakt)

1 Høringsnotatets hovedinnhold

Departementet foreslår å gebyrlegge domstolenes utstedelse av skifte- og uskifteattester og fullmakt ved privat skifte. Dette er i dag gratis. Skifteattesten er det sentrale dokumentet ved privat skifte av dødsboer. Før arvinger kan disponere over et dødsbo må de ha en slik attest som legitimerer dem som arving i boet.

Rettsgebyret (R) er et grunngebyr som danner utgangspunkt for beregning av betaling for visse offentlige tjenester, herunder i justissektoren (rettspleie mv.). Gebyret som betales for tjenestene er sammensatt av grunngebyret R og en multiplikator. Gebyret for utstedelse av skifte- og uskifteattestene foreslås knyttet opp mot rettsgebyret, som i dag er 1 130 kroner. Det foreslås et gebyr tilsvarende rettsgebyret.

Ved fastsettelsen av gebyret er det tatt hensyn til Finansdepartementets «Bestemmelser om statlig gebyr- og avgiftsfinansiering», jf. rundskriv R-112/15. Det er en målsetning at gebyrene ikke skal overstige de gjennomsnittlige kostnadene staten har ved å produsere de aktuelle tjenestene (selvkost). Forslagene til gebyrnivå baserer seg blant annet på kostnadsberegninger foretatt av Domstoladministrasjonen.

Departementet foreslår at lovendringene trer i kraft fra 1. juli 2018.

2 Nærmere om lovforslaget - gjeldende rett

2.1 Reglene for utstedelse av skifte- og uskifteattester og fullmakter

Reglene for privat skifte av dødsbo, herunder tingrettens utstedelse av skifte- og uskifteattester, fremgår av skifteloven kapittel 13.

Skal boet bli skiftet privat, må en eller flere av loddeierne avgi erklæring overfor retten om å påta seg ansvaret for de forpliktelser som påhvilde avdøde, jf. skifteloven § 78. Slik erklæring må avgis innen 60 dager etter dødsfallet. Innen samme frist må gjenlevende ektefelle ha avgitt erklæring om at boet ønskes beholdt i uskifte, jf. skifteloven § 81. Skifteattest utstedes når samtlige loddeiere har påtatt seg slikt ansvar for avdødes forpliktelser etter § 78 første ledd første punktum, eller til den eller de som ved utløpet av fristen i § 81 har påtatt seg dette ansva-

ret, jf. skifteloven § 82 annet ledd, første punktum. Den eller de som er legitimert ved skifteattest, forestår det private skiftet, selv eller ved fullmektig, jf. skifteloven § 81 første ledd. Brukes testamentsfullbyrder etter skifteloven § 87 a skal skifteattesten utstedes til denne, og ikke til arvingene, jf. skifteloven § 82 annet ledd, annet punktum.

Reglene gjelder tilsvarende hvor lengstlevende ektefelle bare har adgang til delvis å overta boet i uskifte. Hvis boet blir skiftet privat mellom lengstlevende og de som straks har krav på arv, utsteder retten uskifteattest når arvingene bekrefter at oppgjør har funnet sted, jf. skifteloven § 89. Bestemmelsen gjelder også for samboere, jf. arveloven § 28 g annet ledd.

Hvis boets midler må antas å gi intet eller bare et minimalt beløp til fordeling etter at begravesutgiftene er dekket, overlater retten midlene til den som har ordnet med begravelser, eller en annen som har stått avdøde nær. Vedkommende blir ansvarlig for boets og avdødes forpliktelser kun innenfor rammen av de mottatte midler, jf. skifteloven § 80. Tingrettene har praksis for å utstede en fullmakt, ofte benevnt som attest, for håndteringen av slike bo av mindre verdi.

Tingretten utsteder bare én skifteattest. Hvis det er flere arvinger som har overtatt ansvaret for arv og gjeld vil det framgå av skifteattesten at de i fellesskap er legitimert til å gjennomføre et privat skifte. Av praktiske grunner kan det lages bekreftede kopier av skifteattesten slik at arvingene ikke behøver å sende originalen hver gang de må legitimere seg ovenfor banker, offentlige institusjoner osv. Det betales i dag ikke gebyr for rettens utstedelse av attester eller kopier som nevnt.

Tingrettens arbeidsoppgaver ved utstedelse av attester omfatter vurdering av om vilkårene for skifte eller uskifte er til stede, registrering av boet og å sende attesten. Dommer eller saksbehandleren vil blant annet svare på spørsmål om hvem som er arvinger i boet, hvordan skifteerklæringen skal fylles ut, om hvilke former for skifte av boet som kan være aktuelt, om uskiftet bo mv.

En skifteattest inneholder tingrettens saksnummer, avdødes navn, fødselsnummer, adresse, dødsdato, avdødes sivile status, arvingenes navn, adresse, fødselsdato, arvingstype, opplysninger om eventuelt testament, opplysninger om hvilke arvinger som har overtatt ansvaret for avdødes forpliktelser og om skifteattesten omfatter hele boet.

2.2 Bestemmelser om innføring av nye gebyr og størrelsen av gebyret

Etter Finansdepartementets rundskriv R-112/15 «Bestemmelser om statlig gebyr- og avgiftsfinansiering» punkt 3.1.1 er hovedformålet med gebyrer å finansiere en myndighetsbestemt tjeneste. Det fremgår her at «(g)ebyrordninger kan etableres når det offentlige utfører en klart definert tjeneste overfor betaleren og det ikke betales for noe annet eller mer.» Gebyret bør videre gi betalerne insentiver til å endre handlemåte i samfunnsøkonomisk rasjonell retning, jf. punkt 3.2.1.

Hvilken størrelse gebyrer for offentlige tjenester kan ha fremgår av punkt 3.2.2 1-5. Betalingen skal ikke overstige kostnadene ved å produsere og levere tjenesten, og bør fullt ut dekke kost-

nadene basert på kostnadseffektiv drift. Gebyret skal altså som hovedregel dekke myndighets-handlingen fullt ut (selvkostprinsippet). Den nærmere beregningen bør skje på grunnlag av gjennomsnittskostnaden ved å produsere og levere tjenesten. Dersom tjenesten påvirker faste kostnader, tas også tillegget i de faste kostnadene med i beregningsgrunnlaget. Betalingen bør enten basere seg på standardiserte satser (prislistor) eller på faktisk medgått ressursforbruk.

2.3 Reglene om rettsgebyret

Rettsgebyret utgjør i dag 1 130 kroner, jf. rettsgebyrforskriften § 2-1. R ble innført i 1982, og ble sist endret 1. januar 2018. Det følger av forarbeidene til rettsgebyrloven at det er lagt opp til et system hvor gebyrene knyttet til R vil tilsvare kostnadsdekning for tjenestene hvis grunngebyret blir regelmessig justert. Det følger av prop 15 L (2016-2017) punkt 3.4 at det tas sikte på årlige justeringer av R.

3 Departementets foreløpige vurdering

Det betales i dag gebyr for tjenestene domstolene yter ved offentlig skifte. Departementet mener at det også er rimelig om publikum og brukere av domstolene betaler et gebyr tilsvarende de kostnader staten har ved å utstede skifteattest, uskifteattest og fullmakt ved privat skifte, selv om tjenestene ikke kan velges bort. Tjenestene er klart definerte myndighetshandlinger som har et visst servicepreg, og statens ressursbruk og kostnader ved å levere tjenestene er ikke ubetydelige.

Gebyrene ved privat skifte vil fortsatt være betydelig lavere enn ved offentlig skifte (18 R), og vil fortsatt bidra til handlemåte i samfunnsøkonomisk rasjonell retning, ved at private skifter vil fortrekkes fremfor offentlige, der det er mulig.

Ifølge opplysninger fra Domstoladministrasjonen utsteder domstolene ca. 35 000 attester årlig. I dette tallet inngår skifte- og uskifteattester, og fullmakter ved bo av mindre verdi. Ressursbruken varierer lite mellom de ulike typene attest og fullmakt. Det foreslås at gebyret settes lik ett rettsgebyr (for tiden 1 130 kroner) for utstedelse av attestene eller fullmakt, noe som tilsvarende selvkost. Det er ved beregning av satsene lagt til grunn dekning av utgifter til lønn for 1,5-2 saksbehandlertimer, og dommertimer i noen tilfeller, samt drift av nødvendige systemer. Gebyret krever hjemmel i lov, og departementet foreslår at gebyret hjemles i rettsgebyrloven kapittel 5 om skifte- og konkursbehandling mv.

Det tas sikte på årlige justeringer av rettsgebyret slik at gebyret for domstolens tjenester vil følge disse endringene. Å knytte gebyret til rettsgebyret vil derved forenkle fremtidige reguleringer av gebyret, og sikre at det tilsvarende selvkost for utstedelse av skifte- og uskifteattester og fullmakt. Gebyret kan videre justeres ved å innføre en multiplikator.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Det foreslås at gebyret settes til rettsgebyret (for tiden 1 130 kroner), noe som vil tilsvare tilnærmet selvkost. Dette er beregnet slik:

	Antall timer	Kroner per time	Totalt
Saksbehandlertimer (noen dommertimer)	1,75 timer	400 kroner per time	700 kroner
Drift (arkiv, lokaler mv)	1,75 timer	160 kroner per time	280 kroner
IKT-systemer	1,75 timer	60 kroner per time	105 kroner
Gebyradministrasjon			63 kroner
Til sammen			1148 kroner

Basert på at det vil utstedes om lag 35 000 attester årlig, vil forslaget til gebyr kunne gi årlige inntekter til staten på om lag 39,5 mill. kroner.

5 Forslag til lovendringer

På bakgrunn av ovennevnte foreslås det følgende endringer i [lov 17. desember 1982 nr. 86](#) om rettsgebyr:

I kapittel 5 skal ny § 21 lyde:

For utstedelse av skifteattest eller uskifteattest i medhold av skifteloven betales rettsgebyret. Det samme gjelder for utstedelse av fullmakt for håndteringen av et bo i medhold av skifteloven § 80.